

26. GODIŠNJI SASTANAK EGMUS-a ODRŽAN U PRAGU – STATISTIKA O DIGITALIZACIJI U MUZEJIMA I DIGITALNOJ UPOTREBI MUZEJSKIH SADRŽAJA

TEA RIHTAR JURIĆ □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

1 European Group on Museum Statistics, <https://www.egmus.eu/> (pristupljeno 11. studenog 2025.).

2 Kunsthalle Praha, <https://www.kunsthallepraha.org/en> (pristupljeno 11. studenog 2025.).

3 Národní institut pro kulturu – NIK, <https://www.idu.cz/en/about-us> (pristupljeno 11. studenog 2025.).

4 Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed, <https://faro.be/en/faro-flemish-institution-cultural-heritage> (pristupljeno 30. studenog 2025.).

5 <https://www.nsi.bg/en/> (pristupljeno 30. studenog 2025.).

6 Museovirasto, <https://www.mu-seovirasto.fi/en/> (pristupljeno 30. studenog 2025.).

7 Državni zavod za statistiku, <https://dzs.gov.hr/> (pristupljeno 30. studenog 2025.).

8 Institut für Museumsforschung, <https://www.smb.museum/en/museums-institutions/institut-fuer-museumsforschung/home/> (pristupljeno 30. studenog 2025.).

9 Istituto nazionale di statistica, <https://www.istat.it/> (pristupljeno 30. studenog 2025.).

10 Centraal Bureau voor de Statistiek, <https://www.cbs.nl/nl-nl/> (pristupljeno 3. prosinca 2025.).

11 Statistisk sentralbyrå, <https://www.ssb.no/en> (pristupljeno 30. studenog 2025.).

12 Narodowy Instytut Muzeów – NIM, <https://nim.gov.pl/en> (pristupljeno 30. studenog 2025.).

13 Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală (INCFC), <https://www.culturadata.ro/home/> (pristupljeno 30. studenog 2025.).

14 <https://zaprokol.org.rs/> (pristupljeno 30. studenog 2025.).

15 Slovenské národné múzeum – Muzeologický kabinet, <https://www.snm.sk/en/specialized-workplaces/cabinet-of-museology> (pristupljeno 30. studenog 2025.).

16 Statistični urad Republike Slovenije, <https://www.stat.si/StatWeb/> (pristupljeno 3. prosinca 2025.).

17 Ministerio de Cultura – División de Estadística y Estudios, <https://www.cultura.gob.es/servicios-a-la-ciudadania/estadisticas/cultura/mc/museos.html> (pristupljeno 3. prosinca 2025.).

Godišnji plenarni sastanak Europske grupe za muzejsku statistiku (EGMUS¹) središnji je godišnji događaj udruženja muzejskih statističara iz 30-ak europskih zemalja. Na tom se okupljanju predstavljaju podatci i analize zemalja sudionica o temama koje prethodno predloži uže tijelo Grupe, slušaju se pozvana predavanja, održavaju se radionice, razmjenjuju iskustva i raspravlja se o muzejskim i statističkim temama.

Ovogodišnji je plenarni sastanak održan od 5. do 7. studenog 2025. godine u Pragu, u zgradi bivše transformacijske stanice koja je obnovom postala galerija suvremene umjetnosti – Kunsthalle². Sastanak statističkih i muzejskih stručnjaka održan je uz potporu češkog Ministarstva kulture, a domaćin sastanka bio je češki Nacionalni institut za kulturu³, koji je do srpnja ove godine nosio naziv Nacionalni informacijsko-konzultacijski centar za kulturu (Národní informační a konzultační středisko pro kulturu), sve do spajanja s češkim Institutom za umjetnost i kazalište u jedinstvenu ustanovu.

Četrdesetak stručnjaka iz ukupno 19 zemalja – većim dijelom sudjelujući u prostoru galerije, a manjim dijelom online vezom – okupili su se u bogatom trodnevnom programu oko središnjih tema ovogodišnjeg sastanka – digitalnih korisnika i digitalizacije u muzejskoj statistici. Sudionici sastanka bili su predstavnici ovih zemalja i institucija: Belgije (Flandrije) – Flamanskog instituta za kulturnu baštinu FARO⁴; Bugarske – Nacionalnoga statističkog instituta (NSI⁵); Češke – Nacionalnog instituta za kulturu (NIK); Finske – Agencije za baštinu Museovirasto⁶; Francuske – francuskog Ministarstva kulture; Hrvatske – hrvatskoga Državnog zavoda za statistiku⁷ i Muzejskoga dokumentacijskog centra; Njemačke – Instituta za muzejska istraživanja u Berlinu⁸; Italije – talijanskoga Nacionalnog instituta za statistiku⁹; Latvije – latvijskog Ministarstva kulture; Litve – litavskog Ministarstva kulture; Moldavije – Gradskog muzeja Kišinjeva; Nizozemske – Centralnoga statističkog ureda¹⁰ i Erasmus sveučilišta u Rotterdamu; Norveške – Centralnog ureda za statistiku¹¹; Poljske – Nacionalnog instituta za muzeje, NIM¹²; Rumunjske – Nacionalnog instituta za kulturna istraživanja i edukaciju¹³; Srbije – Zavoda za proučavanje kulturnog razvitka¹⁴; Slovačke – Muzeološkog kabineta Nacionalnog muzeja Slovačke¹⁵; Slovenije – Statističkog ureda Republike Slovenije¹⁶; Španjolske – Odjela za statistiku i proučavanje španjolskog Ministarstva kulture¹⁷.

Uvodnu riječ na 26. plenarnom sastanku grupe EGMUS održala je ravnateljica Instituta za kulturu Kateřina Churtajeva istaknuvši ulogu Praga u muzeologiji i povijesti muzeja (posebice se osvrnuvši na Generalnu skupštinu Međunarodnog savjeta za muzeje ICOM, održanu u Pragu 2022. godine, tijekom koje je donesena nova definicija muzeja). Pritom je naglasila važnost muzejske statistike kao empirijske okosnice za buduće izazove sektora, dok je pozdravni govor u ime češkog Ministarstva kulture održao njihov predstavnik.

U predstavljanju programa ovogodišnjeg sastanka članovi užeg tijela Grupe podsjetili su kako je EGMUS jedinstvena, a trenutačno i jedina međunarodna skupina na europskom području koja aktivno prikuplja podatke o muzejskoj statistici i kontinuirano radi na harmonizaciji različitih nacionalnih statistika potičući istraživanja različitih muzeoloških tema. Od prošlogodišnjeg sastanka u Parizu¹⁸ Grupa je uvela dvojne teme plenarnih sastanaka kako bi pokrila statistiku prikupljenu od muzeja, ali i onu opće populacije, odnosno muzejskih korisnika. Iako je EGMUS nastao 2002. godine¹⁹ združivanjem više skupina statističkih stručnjaka koji su se zbog pitanja muzejske statistike sastajali već ranih 1990-ih godina prošlog stoljeća, nukleus današnje Grupe počeo je djelovati 1995. godine *Berlinskom konferencijom* u Institutu za muzejska istraživanja u Berlinu, što znači da teme muzejske statistike već više od trideset godina okupljaju stručnjake različitih zemalja i odolijevaju izazovima promjene članstva, muzejskih paradigmi, zakona i proteklih kriza, a sve uz činjenicu da se Grupa održava volonterskim radom njezinih članova.

Pozvano predavanje o transformaciji muzejskog iskustva umjetnom inteligencijom održao je ravnatelj Muzeja Praga Ivo Macek. Gradski Muzej Praga prvi je put nakon 80 godina obnovio i osuvremenio glavnu muzejsku zgradu u kojoj će 6. prosinca 2025. godine biti otvoren posve suvremeni postav koji je na dosad neviđen način u češkoj muzejskoj praksi prigrio digitalne inovacije. Ipak, te promjene nisu nastale iznenadno, već su rezultat istraživanja publike koje je prethodilo izgradnji novog identiteta muzeja i stvaranju novih digitalnih proizvoda i usluga. Pri razvoju novog postava uzeti su u obzir dojmovi posjetitelja, čak i u odabiru maskote muzeja, kojeg nazivaju *Grifo*. Neki od zapanjujućih rezultata istraživanja, koje je obuhvatilo i razloge neposjećivanja muzeja, pokazali su da samo 5 % ispitanika uopće zna za postojanje Muzeja Praga. Potkrijepljeni rezultatima istraživanja, u sklopu prvoga muzejskog AI odjela u Europi razvijaju se novi i inovativni, interaktivni digitalni proizvodi, a ciljana skupina posjetitelja su, prema riječima ravnatelja, obitelji s djecom. Muzejski AI odjel surađuje s Češkim tehničkim sveučilištem u Pragu (jednim od najvećih i najstarijih u Europi), Europskim centrom za edukaciju o karijeri (ECCEDU-om) i Institutom za studiranje u inozemstvu (IFSA-



sl.1. Sudionici 26. godišnjeg plenarnog sastanka EGMUS-a, Kunsthalles, Prag, 6. studenoga 2025. Riječ drži Milan Deder a iz češkog NIK-a, član užeg tijela grupe i domaćin ovogodišnjeg sastanka

sl.2. Ravnateljica češkog Instituta za kulturu (NIK) Kateřina Churtajeva i predstavnik češkog Ministarstva kulture na sastanku EGMUS-a 2025.

sl.3. Pozvano predavanje ravnatelja Muzeja Praga na godišnjem plenarnom sastanku EGMUS-a 2025. godine

sl.4. Sudionici 26. godišnjeg plenarnog sastanka EGMUS-a, Kunsthalles, Prag, 2025.

om) kako bi studentima ponudili mogućnost stažiranja i sudjelovanja u istraživačkim projektima. Podatci iz istraživanja 175 službenih aplikacija za muzejske audiovodiče diljem Europe i SAD-a što ih je proveo Nubart, platforma za razvoj digitalnih audiorješenja za poboljšanje iskustva posjetitelja u kulturnim i turističkim okruženjima diljem svijeta, pokazuju da samo 2,74 % posjetitelja preuzima aplikacije i zaista se njima koristi.²⁰ To otkriće nedvojbeno preispituje široko rasprostranjenu pretpostavku kako su aplikacije na pametnim telefonima prirodan odabir za suvremena muzejska iskustva, a u razvoju digitalnih muzejskih proizvoda i usluga tim Muzeja Praga svakako ga je uzeo u obzir odabravši neposredniju metodu korištenja digitalnim proizvodima bez potrebe preuzimanja softvera.

Član odbora Češkog udruženja muzeja i galerija (Asociace muzeí a galérií České republiky, AMG-a) Jakub Smrčka predstavio je krovnu organizaciju za muzeje i galerije u Češkoj, osnovanu 1990. godine u Pragu s ciljem potpore profesionalnom razvoju muzealaca, suradnji i razmjeni znanja u muzejskom sektoru. Udruženje vodi direktorij čeških muzeja i galerija te surađuje s češkim Ministarstvom kulture, kao i s ostalim stručnim tijelima.

Podatke za hrvatske muzeje predstavile su Gordana Bralić i Maja Lončar iz Državnog zavoda za statistiku (DZS-a) te Tea Rihtar Jurić iz Muzejskoga dokumentacijskog centra. Predstavljeni podatci iz DZS-a rezultat su Statistike informacijskih i komunikacijskih tehnologija (EU ICT), istraživanja provedenoga o digitalnoj kulturnoj participaciji u kojemu je sudjelovalo 149 službenih muzeja u Hrvatskoj, odnosno 87 % ukupnog broja njih. Kretanja u digitalnom korištenju muzejskim sadržajima podudaraju se s podacima koje je MDC predstavio o online posjećenosti hrvatskih muzeja²¹, a koji pokazuju da je pandemijski skok online korisnika koji se dogodio tijekom *lockdowna* u padu, dok je vidljiv rast posjetitelja na lokacijama muzeja. Ipak, začuđuje činjenica kako zasad samo tri službena hrvatska muzeja nude mogućnost online kupnje ulaznica.

Slovačka je predstavila DEMZ (Digital record of museum collections) – novi informacijski sustav digitalnih zapisa muzejskih zbirki koji podupire *Slovakianu*, mrežni portal slovačke nacionalne baštine aktivan od 2015. godine, koji je jedan od agregatora za *Europeanu*. Nizozemski podatci o digitalnoj upotrebi činili su dio godišnjega statističkog istraživanja, ali naposljetku nisu ugledali svjetlost dana zbog različitosti metodologija, teškoća u definiranju, kao i zbog nereprezentativnog uzorka ispitanika. Ipak, nizozemski Centralni ured za statistiku, prema preporuci nizozemske vlade, ne odustaje od istraživanja digitalnih korisnika već namjerava nastaviti razvoj standardiziranog pristupa naglašavajući kako bi se jedinstveni pristup radi mogućnosti usporedbe podataka različitih zemalja trebao razviti na nadnacionalnoj razini. Zasad se pojedine zemlje u nedostatku službenih preporuka i standarda pokušavaju snalaziti svaka na svoj način, što dovodi do neusklađenosti kako na nacionalnoj razini, tako i među različitim zemljama.

Češki domaćini Eliška Nováková i Milan Deder a iz NIK-a predstavili su podatke iz Eurostatova ICT istraživanja o korištenju internetom za kulturne potrebe koji su pokazali da se online kupnja ulaznica u europskim zemljama nakon pandemije korone znatno povećala, da su najčešći kupci mladi (16 – 24 godine) te da u Hrvatskoj postoji najveća razlika među spolovima – online ulaznice mnogo češće kupuju žene (31 %) nego muškarci (22 %).

18 Tea Rihtar Jurić, „Godišnji sastanak EGMUS-a u Parizu – muzejski stručnjaci i muzejska publika kroz statistički rakurs“, *Vijesti iz svijeta muzeja* 23, <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/newsletter/newsletter-29-10-2024#egmus> (pristupljeno 3. prosinca 2025.).

19 Od 2002. i MDC sudjeluje u radu EGMUS-a; Tea Rihtar Jurić, „Dva deset godina članstva Muzejskoga dokumentacijskog centra u Europskoj grupi za muzejsku statistiku (EGMUS)“, *Informatica Museologica* 53 (2022): 193-195, <https://hrcaak.srce.hr/303940> (pristupljeno 11. studenog 2025.).

20 Rosa Sala, „The Reality Check: How Museum Audio Guide Apps Are Failing to Reach Visitors“,

<https://www.nubart.eu/audio-guides/museum-audio-guide-app-adoption-rates.html> (pristupljeno 3. prosinca 2025.).

21 Tea Rihtar Jurić, „MDC – pola desetljeća praćenja online posjećenosti hrvatskih muzeja“, *Vijesti iz svijeta muzeja* 244, <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/newsletter/newsletter-29-04-2025/#online-posjecenost> (pristupljeno 11. studenog 2025.).

sl.5. Sudionici sastanka EGMUS-a u obilasku historijske knjižnice Klementinuma, Prag, 2025.

Autorica svih fotografija je Barbora Laštovka Doleželová



Talijanski Nacionalni institut za statistiku (ISTAT) iznio je podatke o digitalizaciji zbirke talijanskih muzeja, među kojima je šest od deset dijelom ili u potpunosti digitaliziralo svoju građu, tri od deset ima online katalog, sedam od deset ima profil na društvenim mrežama, a tri od deset nudi mogućnost online kupnje ulaznica. U dijelu upitnika koji se bavi digitalizacijom građe uvedene su dodatne opcije koje obrazlažu zašto muzeji ne provode digitalizaciju građe, pri čemu su, osim nedostatka ljudskih, financijskih ili tehnoloških resursa, uočeni razlozi poput fragilnosti predmeta, sumnje u dugotrajnost digitalnih reprodukcija, njihovu profitabilnost, bojazan od zamjene iskustva uživo digitalnim iskustvom, pa i pravnih ograničenja. Također je uveden i dio o projekciji uloge muzeja – o tome kako baštinske institucije vide svoju budućnost u razdoblju idućeg desetljeća. Ponuđene su ove opcije: ustanove zaštite, centri za istraživanje i edukaciju, ustanove s padom broja posjetitelja na lokaciji, ustanove koje posjećuju isključivo turisti, ustanove koje ponajprije služe lokalnoj zajednici, centri za razvoj i upotrebu digitalnih kulturnih sadržaja ili ustanove koje se pretežito bave dobrobiti ljudi. Rezultati spomenutih inovacija u anketi tek se očekuju.

Izvešćem Odjela za statistiku i istraživanje španjolskog Ministarstva kulture predstavljeni su rezultati dvaju komplementarnih izvora podataka – Statistike o muzejima i muzejskim zbirkama za 2022. godinu i Istraživanja o kulturnim navikama i praksama u Španjolskoj 2024./25., koja pokazuju da sudjelovanje u kulturi blago raste te da oko 42 % stanovništva posjećuje muzeje. Najčešći su posjetitelji visokoobrazovane osobe u dobi od 25 do 44 godine, dok online posjeti muzejskim stranicama bilježe niskih 6 %.

Iz poljskoga Nacionalnog instituta za muzeje i zbirke (NIM-a) doznajemo da gotovo 70 % poljskih muzeja provodi digitalizaciju za dokumentacijsku, istraživačku i obrazovnu namjenu. Izazovi tog procesa jesu ograničeni tehnički i ljudski resursi, što nameće potrebu stalne koordinacije između NIM-a i Statističkog zavoda Poljske u osiguravanju kvalitete podataka.

Srpski projekt *eKultura* sadržava online bazu podataka kulturnih institucija, među kojima i muzeja, razvijenu u suradnji s Narodnim muzejom u Beogradu i Statističkim zavodom. Svoje je zbirke različitom kvalitetom i postupcima digitaliziralo 59 % muzeja, no mnogi od njih ne nude online pristup podacima, kojima se koriste samo za internu upotrebu. Kako navodi nova članica EGMUS grupe Marijana Uzunovski iz Zavoda za proučavanje kulturnog razvitka, zbog pandemije prouzročene koronavirusom mrežne stranice i društveni mediji postali su ključni komunikacijski kanali za muzeje u Srbiji, što se pokazalo da vrijedi i za ostale zemlje.

Iz Odjela za proučavanje, perspektivu, statistiku i dokumentaciju francuskog Ministarstva kulture, članica užeg tijela Grupe Tiphaine Vilbert predstavila je francuski institucionalni okvir i potporu digitalizaciji, uključujući profesionalne alate i platforme poput *Joconde*²² i *Muséofile*²³. Od 1990-ih godina digitalna objava muzejskih zbirki u stalnom je porastu te je dosegla više od 5,2 milijuna zapisa na 109 muzejskih mrežnih stranica. Prakse i razine digitalizacije uvelike se razlikuju među institucijama, dok učinkovita koordinacija između regulatornog upravljanja, javnog pristupa i kontrole prava na slike ostaje ključni izazov.

22 <https://www.culture.gouv.fr/thematiques/musees/Les-musees-en-France/les-collections-des-musees-de-france/joconde-catalogue-collectif-des-collections-des-musees-de-france> (pristupljeno 11. studenog 2025.).

23 <https://www.culture.gouv.fr/espace-documentation/bases-de-donnees/Fiches-bases-de-donnees/Museofile-repertoire-des-musees-de-France> (pristupljeno 11. studenog 2025.).

Koordinatorica EGMUS-a Kathrin Grotz iz berlinskog Instituta za muzejska istraživanja prikazala je neravnomjeran napredak digitalizacije u njemačkim muzejima. Od procijenjenih 385 milijuna predmeta, samo je 110 milijuna digitalno upisano, a 168 milijuna ima funkcionalne slike. Prema podacima za 2021. godinu, manje od 60 % muzeja koristilo se elektroničkim bazama podataka. Vidljiv je napredak u procesima digitalizacije, ali financiranje, osoblje i strategija i dalje ostaju glavni izazovi.

Norveški statistički ured podatke o digitalizaciji zbirki prati od 2016. godine, ali su se predstavnice osvrnule na pitanje što ta statistika ne govori – primjerice, koje se zbirke digitaliziraju, koliko su i na koji način dostupne javnosti, kojim su sredstvima digitalizirane i u kojem opsegu, događa li se eksponencijalni porast broja fotografija u zbirkama fotografija zbog digitalizacije ostalih zbirki i sl. Istraživanje o kulturnim aktivnostima stanovništva donosi zanimljive spoznaje o navikama imigranata, koji čine više od 17 % populacije, kako bi se prema dobivenim podacima mogle donositi utemeljene odluke.

Iz flandrijskog centra za potporu kulturnoj baštini FARO dobili smo uvid u sustav oznaka kvalitete muzeja koji osigurava profesionalne standarde u upravljanju zbirkama, istraživanju i angažmanu publike, kao i u kontinuirana istraživanja o registraciji posjetitelja u subvencioniranim muzejima, ali i doznali o planovima za novu inicijativu praćenja muzejskih podataka u 2026. godini, s fokusom na digitalizaciji, očuvanju građe i sudjelovanju javnosti u radu muzeja.

Pokazatelji za finske muzeje, kako doznajemo iz finske Agencije za baštinu *Museovirasto*, bilježe stalan oporavak glede posjećenosti muzeja, ali i online posjeta, s više od pola milijuna razgleda online izložaba u 2024. godini. Rezultat digitalizacije je katalogizacija 60 % zbirki kulturne povijesti i 90 % umjetničkih zbirki, dok se digitalnim pristupom nastavlja obuhvat svih vrsta zbirki.

Profesorica s roterdamskog Sveučilišta Erasmus i članica užeg tijela EGMUS-a Trilce Navarette predstavila je *RE-CHARGE (2022. – 2025.)*²⁴, projekt kojim se istražuje kako participativni pristupi putem metodologije „živog laboratorija“ mogu podržati održive poslovne modele u sektoru kulturne baštine. Također smo doznali o svojevrsnom rezultatu spomenutog projekta u obliku platforme *EXCENTRIC*²⁵, koja razvija kolaboracijske podatkovne ekosustave utemeljene na podacima koji potiču inovacije i održivu transformaciju u kulturi.

Tijekom skupa održane su i dvije paralelne radionice s naizgled različitim, ali ipak povezanim temama. Jedna se bavila podacima i bazama podataka koji su, dakako, temelj za statistiku, dok je druga, hibridna – kako bi se uključili i online sudionici skupa – u fokusu imala razvoj nove mrežne stranice, njezinih sadržaja i funkcionalnosti. Obje su radionice dovele do usklađenih mišljenja radnih skupina o smjeru u kojemu se razvoj podataka i njihova predstavljanja stručnjacima i široj javnosti treba kretati, a koja se planiraju implementirati u novoj mrežnoj stranici Europske grupe za muzejsku statistiku koja je trenutačno u izradi.

Kako bi skup o muzejskoj statistici imao potreban odmak od statističkih tema, uz istodobno zadržavanje fokusa na predmetu proučavanja, domaćini iz češkog Instituta za kulturu organizirali su za sudionike plenarnog sastanka EGMUS-a obilazak zgrade i izložaba galerije Kunsthalle, u kojoj se održavao sastanak te posjet Nacionalnoj galeriji i historijskoj knjižnici Klementinuma.

Primitljeno: 10. studenoga 2025.

THE 26TH ANNUAL EGMUS MEETING HELD IN PRAGUE – STATISTICS ABOUT DIGITALIZATION IN MUSEUMS AND DIGITAL USE

The 26th annual plenary meeting of the European Group for Museum Statistics, or EGMUS, was held in Prague on November 5 to 7, organised by the Czech National Institute for Culture with the patronage of the country's Ministry of Culture. The forty-or-so experts attending came from 19 countries, the representatives outlining national figures on the central topic of the meeting, digital consumption and the digitalization of collections. Facts and figures about Croatian museums were presented by representatives of the Croatian Bureau of Statistics and of the Museum Documentation Centre, which is part of the Core Group and co-coordinator of the group. An invited lecture on the transformation of the museum experience with the help of AI was given by the director of Prague Museum; the Czech Association of Museums and Galleries was introduced by a member of the committee.

Two workshops were held, one about the new EGMUS website, currently under construction, and one about the database. The workshops explored user experience and the quality and comparability of data while priorities for further development were established. Part of the meeting consisted of a tour of the National Gallery, the history library the Klementinum and the Kunsthalle Gallery of Contemporary Art in which the plenary meeting was held.

24 <https://recharge-culture.eu/pages/what> (pristupljeno 11. studenog 2025.).

25 <https://www.excentric-project.com/> (pristupljeno 11. studenog 2025.).